

УДК 35.077

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ

Р.В.Лелюк,*Національна академія державного управління при Президентові України*

У статті проаналізовано наукові підходи до трактування понять “громадянське суспільство”, “взаємовідносини влади і громадянського суспільства”, а також осмислення їх ролі в суспільстві. Визначено, що в основу виникнення держави покладено потребу у безпеці суспільства, а в основу створення громадянського суспільства – конфлікт між державою та суспільством: суперечності в економічному, політичному, духовному розвитку. Констатується, що в Україні існує необхідність узгодження взаємовідносин між органами державної влади та громадськості з метою консолідації суспільства та формування ефективної системи управління. У зв'язку з цим науковцям варто звертати увагу на ефективність дій органів влади і громадянського суспільства для побудови незалежної, демократичної, правової та соціальної держави.

Ключові слова: громадянське суспільство, органи публічної влади, держава, інститути громадянського суспільства, влада.

CONCEPTUAL APPROACHES TO THE PROCESS OF INTERACTION BETWEEN PUBLIC AUTHORITIES AND THE PUBLIC

R.V.Leliuk,*National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

This article analyzes the scientific approaches to the interpretation of the concepts of “civil society”, “the relationship between government and civil society”, as well as understanding their role in society. It is found that the basis of the emergence of the state is the need for the security of society, and the basis of the emergence of civil society is the conflict between the state and society: contradictions in economic, political, spiritual development. It is stated that at the present stage in Ukraine there is a need to reconcile the relations between public authorities and the public in order to consolidate society and create an effective system of governance. In this regard, scientists should pay attention to the effectiveness of the authorities and civil society to build an independent, democratic, legal and social state.

Key words: civil society, public authorities, state, civil society institutions, government.

Постановка проблеми. Розбудова демократії в Україні передбачає налагодження ефективної співпраці між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства. Зростає необхідність у виконанні з боку держави функції безпеки, а з боку громадянського суспільства – підвищення ініціативи громадян під час прийняття рішень для забезпечення суспільної стабільності.

Характер взаємовідносин між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства впливає на тривалість, напрям і процес демократичних реформ у країні. Налагодження цих взаємовідносин є необхідною умовою формування дієвої системи управління.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед українських учених, у колі наукових інтересів яких є питання відносин влади і громадськості, можна назвати Т.Бельську [2], Т.Бутирську [3], Л.Гонюкову [5]. Цікавими є думки зарубіжних дослідників, які досліджували проблеми взаємовідносин орга-

нів влади та інститутів громадськості, зокрема Х.Арендт [1], Р.Даля [6], Д.Шварцмантеля [16].

Мета статті полягає у дослідженні взаємовідносин органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства, а також безпосередньому аналізі причин та суспільної ролі, які притаманні цим явищам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Держава та громадянське суспільство тісно пов'язані між собою. Державна влада є владою в суспільстві, і в цьому розумінні має суспільний, а не особистий характер [16, с. 172]. Громадянське суспільство – це необхідна та важлива складова в механізмі демократії у світі.

Т.Гоббс звертає увагу на те, що в епоху Просвітництва влада в особі самодержавного суверена безпосередньо мала уникати занепаду та бути здатною до належного управління в суспільстві [4].

Держава виникає та існує для гарантування безпеки, яка є особистим інтересом громадян та інтересом суспільства в цілому. Свого часу Б.Спіноза писав, що кінцева мета держави “полягає не у тому,

аби панувати та тримати людей у страху, підпорядковуючи їх владі іншого, тому кожного слід звільнити від страху, щоб він жив у безпеці, наскільки це можливо” [14]. При цьому Б.Спіноза ототожнював задоволення безпеки із налагодженням системи роботи органів управління, зокрема він зазначав, що “для безпеки держави і не важливо, якими мотивами керуються люди, належним чином керуючи справами, аби лишень ці останні керувалися б належним чином. Оскільки свобода або твердість душі є особистою чеснотою, чеснота ж держави – безпека” [14]. Отже, можна стверджувати, що безпека завжди була досить складним суспільно-політичним явищем, яке відіграло провідну роль у становленні та розвитку багатьох держав.

Держава водночас є інструментом політичного панування того прошарку, який володіє засобами виробництва, у зв’язку з чим відносини між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства стають нерівними. Держава входить у структуру та діяльність суспільства як найважливіший елемент його політичної організації.

Варто приділити увагу формуванню взаємовідносин громадянського суспільства з державою.

Теоретик А.Грамші розглядав громадянське суспільство в трьох історичних періодах:

- період знищення громадянського суспільства державою;
- період, коли держава є “зовнішньо” формою громадянського суспільства;
- період збалансованого співвідношення між державою та громадянським суспільством [8].

Він уявляв громадянське суспільство як суспільство, що в найближчому майбутньому поглине державу та переросте в самоврядування мас. А.Грамші наголошував, що громадянське суспільство та держава – це два рівні політики, і громадянське суспільство найповніше представлене політичними партіями та громадськими рухами.

Вчений з Чехії О.Цисарж базує свою концепцію на взаємовідносинах між органами державної влади та громадянським суспільством і виокремлює основні три складові сприйняття: неоліберальне, консервативне та соціал-ліберальне. У неоліберальному напрямі основою громадянського суспільства є ринок. Консервативний підхід зумовлює складові громадянського суспільства як традиційні суспільні інституції, що формують його структуру та перебувають у сім’ї та в церкві. Третій напрям концепції базується на створенні структури громадянського суспільства за допомогою різних організацій [7, с. 5]. Це середовище, у якому уживаються різні групи людей за інтересами, самостійні організації та об’єднан-

ня, через які громадяни виражають свої інтереси, і які їм допомагають задовольняти їхні потреби.

Д.Кін проводить аналіз терміна “громадянське суспільство” та виокремлює деякі напрями розвитку, а саме:

- відродження концепції громадянського суспільства в 70–90-х рр. XX ст., що пов’язано з революційними подіями в Європі наприкінці XX ст.;
- вплив інформаційної революції (поява нових супутникових і комп’ютерних технологій та комунікацій, що відтворили відомий образ “глобального села” Маршала Мак Льюена);
- зростання масових рухів, що сприяло формуванню нової глобальної свідомості;
- зростання уявлення про прихід нового глобального політичного ладу;
- поширення неоліберальної економічної парадигми;
- зростання настроїв масового розчарування, особливо серед країн третього світу;

– посилення занепокоєності через утворення політичного вакууму в результаті розпаду держав і блоків, що став причиною багатьох громадянських воєн у різних куточках планети [20, с. 1–2].

Наукові дослідження щодо взаємовідносин інститутів громадянського суспільства та органів державної влади продовжилися тільки після закінчення Другої світової війни, оскільки попередній період характеризувався безпрецедентним втручанням держави у сферу приватного життя громадян, причому не тільки в тоталітарних державах.

Особлива увага в післявоєнний час приділялася переосмисленню понять цивільних прав, які пов’язані з будівництвом соціальної держави. Громадянство наповнювалося соціальним змістом, перетворюючись в юридично закріплене право громадянина на отримання певної послуги від держави.

Згідно з теорією американського політолога Ф.Шміттєра громадянське суспільство варто розглядати як сукупність чи систему посередницьких груп, що самоорганізуються, зокрема:

- відносно незалежні як від органів державної влади, так і від недержавних суб’єктів виробництва та відтворення (фірма, сім’я);
- здатні планувати та здійснювати колективні акції для захисту своїх інтересів та мети;
- не прагнуть підмінити собою ні державні структури, ні приватних виробників чи перейняти на себе функції з управління політиєю в цілому;
- згодні діяти в межах уже існуючих “громадських” або правових норм [17].

Дж. Л.Коен і Е.Арато під громадянським суспільством розуміють “сферу соціальної інте-

ракції між економікою і державою [9, с. 7]”. Їхня думка імпонує політологам К.Ващенко та В.Корнієнку, які поняття громадянського суспільства застосовують “для пізнання всієї сукупності існуючих у суспільстві відносин, які не є державно-політичними, перебувають поза сферою державного директивного регулювання. У такому суспільстві самовияв вільних індивідів і добровільно сформованих організацій громадян захищені законом від прямого втручання і довільної регламентації з боку органів державної влади” [12].

На думку американського політолога Т.Карозера, інститути громадянського суспільства являють собою широке поняття, яке охоплює всі організації та асоціації, що існують поза державою. Це визначення охоплює весь спектр організацій, який зазвичай політологами прийнято називати групою інтересів, що займаються не тільки інформаційно-пропагандистською діяльністю (НДО), а й профспілки, професійні асоціації (наприклад лікарів і адвокатів), торгові палати, етнічні асоціації та інші. У цю структуру також включають релігійні організації, студентські групи, культурні організації, спортивні клуби та неформальні суспільні групи [19, с. 19–20].

О.Скрипнюк переконує, що громадянське суспільство на певній стадії розвитку з метою захисту власних інтересів створює державу, утримує її і певним чином здійснює контроль над нею [13, с. 377]. Громадянське суспільство є незалежним від держави і взаємодіє з нею заради спільного блага, воно є базисом для держави, яка захищає його інтереси, принципи самоврядування, на яких функціонує громадянське суспільство.

О.Лановенко, досліджуючи це питання, заперечує протиставлення держави та громадянського суспільства. Така ситуація зумовлюється тим, що насамперед держава зацікавлена у врегулюванні соціально-політичних відносин з метою здійснення ефективного функціонування. Згідно з цією гіпотезою тільки за допомогою двох кардинально різних методів можливо досягти результату: послідовним і ефективним силовим тиском (в умовах тоталітаризму) або підвищенням соціальної однорідності суспільства в демократичних умовах” [10]. Тому завданням сьогодення є формування цієї однорідності на основі соціальних цінностей.

Науковці Т.Бутирська та О.Якубовський зазначають, що в “контексті взаємодії державної влади та громадянського суспільства діє механізм зворотних зв’язків – це в першу чергу механізм постановки суспільних проблем перед владою, і тільки в другу – оцінка її діяльності. Тому що, у

випадку такої постановки суспільної проблеми, у влади виникає можливість спільного з громадянським суспільством способу її вирішення, консолідуючи тим самим суспільство і підвищуючи ефективність державного управління” [18]. Підсумовуючи вищезазначене, можна говорити про те, що взаємовідносини органів державної влади та громадянського суспільства мають певну залежність від політичного устрою, сформованих у суспільстві цінностей. Держава перебуває на межі суперечностей з громадянським суспільством та її діяльність певною мірою залежить від взаємовідносин із суспільством.

Цікавою є думка М.Новікова, який зазначає, що особливості взаємодії держави та громадянського суспільства в сучасних умовах зумовлюють необхідність створення формальних й організаційних систем контролю за розширенням меж публічно-правового регулювання та публічного інтересу [11, с. 11].

Слід погодитися з гіпотезою Ю.Шайгородського, що “залучення ідей громадянського суспільства до вирішення проблем трансформаційних процесів, з одного боку, є об’єктивною потребою, з іншого – породжує чимало суперечностей, зокрема, інституційного характеру, та протиріч, викликаних специфікою сучасного етапу суспільного розвитку” [15, с. 101]. Саме тому на сьогодні інституалізація владно-громадських ініціатив потребує системного змістового аналізу, певної переоцінки методологічних підходів, пошуку шляхів подолання цієї ситуації та формуванні досконалої моделі існування.

Невід’ємною складовою будь-якого демократичного суспільства є різноманітні об’єднання громадян. Соціально-політичне призначення громадських об’єднань полягає в тому, що вони допомагають людям у розв’язанні проблем повсякденного життя, відкривають широкі можливості для виявлення суспільно-політичної ініціативи, здійснення функцій самоврядування [5]. Отже, нами поділяється точка зору Л.Гонюкової, що важливим питанням сьогодення є налагодження дієвого контролю громадськості за здійсненням державної політики.

На думку Т.Бельської, громадянське суспільство має складну внутрішню структуру, яка характеризується складом учасників (інститутами), їх принципами діяльності, функціями та нормами. Науковець зазначає, що “результатом процесу інституалізації є створення інституту, який регулює суспільні відносини через особливу соціальну діяльність, пов’язану із забезпеченням відповідних потреб та інтересів людини”. Інсти-

тути громадянського суспільства являють собою “об’єднання людей, структуровані в групи за інтересами й цінностями за допомогою комунікаційних обмінів, які діють у межах правового поля, мають певні принципи діяльності та виконують у суспільстві соціальні функції. Процес утворення інститутів отримав назву інституалізації й займає значний проміжок часу” [2, с. 38–41].

Висновки і перспективи подальших досліджень. На нашу думку, в основу виникнення держави покладено потребу в безпеці суспільства, в основу створення громадянського суспільства – конфлікт між державою та суспільством: 1) суперечності в економічному розвитку – нові економічні відносини, що створювалися з метою захисту своїх професійних інтересів і прибутків; 2) суперечності в політичному розвитку – конфлікт церкви і “світської влади” за верховенство

(владу); 3) суперечності в духовному розвитку суспільства – конфлікт старої і нової ідеології, а також національні й релігійні суперечності. На сучасному етапі розвитку України існує необхідність узгодження взаємовідносин між органами державної влади та громадськості з метою консолідації суспільства та формування ефективної системи управління. У зв’язку з цим науковцям варто звертати увагу на ефективність дій органів влади і громадянського суспільства для побудови незалежної, демократичної, правової та соціальної держави.

Перспективи подальших досліджень полягають у вдосконаленні аналізу теоретичних засад взаємовідносин інститутів громадянського суспільства та органів публічної влади як соціально-політичного феномену, а також проведенні моніторингу взаємовідносин влади і громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Арендт Х. Між минулим і майбутнім : зб. політ. есе / Ханна Арендт ; [пер. з англ. Вілен Черняк]. – Київ : Дух і літера, 2002. – 321 с.
2. Бельська Т. В. Глобальне громадянське суспільство: сутність, генеза та вплив на державну політику України : монографія / Т. В. Бельська. – Київ : Вид-во “ВАДНД”, 2016. – 300 с.
3. Бутирська Т. О. Оптимізація взаємодії державної влади і громадянського суспільства (управлінський аспект) : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Бутирська Тетяна Олександрівна. – Одеса, 2004. – 20 с.
4. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної : [пер. з англ.] / Т. Гоббс. – Київ : Дух і Літера, 2000. – 600 с.
5. Гонюкова Л. В. Основні напрями співпраці влади та громади і необхідні для цього умови [Електронний ресурс] / Л. В. Гонюкова // Держ. упр.: удосконалення та розвиток. – 2015. – № 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_3_5.
6. Даль Р. А. Демократія та її критики : [пер. з англ.] / Р. А. Даль. – Харків : Видавн. група “РА – Каравела”, 2002. – 440 с.
7. Зародження громадянського суспільства – чеський приклад / Одржей Цисарж, Франтішек Мікш, Іржи Навратіл, Катаржина Врablyкова ; пер. з чес. Л. Брзобогата ; відп. ред. К. Глоушкова. – Врно, Česká republika : ČDK, 2008. – 81 с.
8. Історія політичної думки : навч. енцикл. слов.-довід. для студентів вищ. навч. закл. / за заг. ред. Н. М. Хоми. – Львів : Новий Світ-2000, 2016. – 1000 с.
9. Коэн Д. Л. Гражданское общество и политическая теория / Д. Л. Коэн, Э. Арато ; [пер. с англ. ; общ.

References

1. Arendt, Kh. (2002), *Mizh mynulym i majbutnim: zbirnyk politychnykh ese* [Between the past and the future: A collection of political essays], translated from English by Cherniak, V., Duxh i litera, Kyiv, Ukraine.
2. Biel's'ka, T.V. (2016), *Hlobal'ne hromadians'ke suspil'stvo: sutnist', heneza ta vplyv na derzhavnu polityku Ukrainy: monohrafiia* [Global civil society: the essence, genesis and influence on the state policy of ukraine: a monograph], “VADND” Publisher, Kyiv, Ukraine.
3. Butyrs'ka, T.O. (2004), “Optimization of interaction between government and civil society (managerial aspect)”, Abstract of Ph.D. dissertation, Mechanisms of Public Administration, Odesa Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Odesa, Ukraine.
4. Hobbs, T. (2000), *Leviafan, abo Sut', budova i povnovazhennia derzhavy tserkovnoi ta tsyvil'noi* [Leviathan, or Essence, structure and powers of the state church and civil], translated from English, Duxh i litera, Kyiv, Ukraine.
5. Honiukova, L.V. (2015), “The main directions of cooperation between the authorities and the community and conditions required”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 3, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2015_3_5 (Accessed 15 October 2018).
6. Dal', R.A. (2002), *Demokratiiia ta ii krytyky* [Democracy and its critics], translated from English, “RA – Karavela” Publishing group, Kharkiv, Ukraine.
7. Tsysarzh, O., Miksh, F., Navratil, I. and Vrablykova, K.; Hloushkova, K. (ed.) (2008), *Zarodzheniia hromadians'koho suspil'stva – ches'kyj pryklad* [The birth of civil society – a Czech example], translated

- ред. И. И. Мюрберг]. – М. : Изд-во “Весь Мир”, 2003. – 784 с.
10. XXI век: мир между прошлым и будущим. Культура как системообразующий фактор международной и национальной безопасности : монография / под науч. ред. О. П. Лановенко. – Киев : СтилоС, 2004. – 572 с.
 11. Новіков М. М. Об'єднання громадян у механізмі взаємодії держави і громадського суспільства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Новіков М. М. – Харків, 2002. – 18 с.
 12. Політологія для вчителя / К. О. Ващенко [та ін.]; заг. ред. : К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. – Київ : Вид-во ім. М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
 13. Скрипнюк О. В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики : монографія / О. В. Скрипнюк. – Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2000. – 600 с.
 14. Спіноза Б. Богословсько-політичний трактат / Б. Спіноза. – Харків : Фолио, 2018. – 416 с.
 15. Шайгородський Ю. Взаємодія політичних інститутів громадянського суспільства в Україні / Ю. Шайгородський // Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики. – Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – С. 92–122.
 16. Шварцмантель Д. Идеология и политика : [пер. с англ.] / Джон Шварцмантель. – Харків : Изд-во “Гуманитар. центр”, 2009. – 312 с.
 17. Шмиттер Ф. Размышления о гражданском обществе и консолидации демократии [Электронный ресурс] / Ф. Шмиттер // ПолиС. – 1996. – № 5. – Режим доступа: https://www.civisbook.ru/files/File/Shmitter_1996_5.pdf.
 18. Якубовський О. Державна влада і громадянське суспільство: система взаємодії : монографія / О. Якубовський, Т. Бутирська. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2004. – 310 с.
 19. Carothers Thomas. Think Again: Civil Society [Электронный ресурс] / Foreign Policy Magazine // Winter edition 1999 – 2000. – N 117. – P. 18–29. – Режим доступу: <http://www.carnegieendowment.org/pdf/CivilSociety.pdf>.
 20. Keane J. Global Civil Society? [E-recource] / John Keane.– 2003. – Regime to access: http://is.muni.cz/el/1423/jaro2007/SOC711/2742958/Keane_GCS.pdf.
 8. Khoma, N.M. (ed.), *Istoriia politychnoi dumky: navchal'nyj entsyklopedychnyj slovnyk-dovidnyk dlia studentiv vyschykh navchal'nykh zakladiv* [History of political thought: an educational encyclopedia dictionary for students in higher educational institutions], “Novyj Svit-2000”, Lviv, Ukraine.
 9. Kojen, D.L. and Arato, Je. (2003), *Grazhdanskoe obshchestvo i politicheskaja teorija* [Civil society and political theory], translated from English, ed. by Mjurberg, I.I., “Ves' Mir”, Moscow, Russian Federation.
 10. Lanovenko, O.P. (2004), *XXI vek: mir mezhdumy proshlym i budushhim. Kul'tura kak sistemoobrazujushhij faktor mezhdunarodnoj i nacional'noj bezopasnosti* [XXI century: peace between past and future. Culture as a backbone factor of international and national security], “Stilos”, Kyiv, Ukraine.
 11. Novikov, M.M. (2002), “Association of citizens in the mechanism of interaction between the state and civil society”, Abstract of Ph.D. dissertation, Theory and history of state and law; the history of political and legal studies, National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine.
 12. Vaschenko, K.O., Korniienko, V.O. (editors) et al (2011), *Politolohiia dlia vchytelia* [Political science for the teacher], Publishing House of the National Pedagogical University of Ukraine named after M.P.Drahomanov, Kyiv, Ukraine.
 13. Skrypniuk, O.V. (2000), *Sotsial'na, pravova derzhava v Ukraini: problemy teorii i praktyky* [Social, legal state in Ukraine: problems of theory and practice], Institute of State and Law named after V.M.Koretsky of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
 14. Spinoza, B. (2018), *Bohoslovs'ko-politychnyj traktat* [Theological and political treatise], “Folio”, Kharkiv, Ukraine.
 15. Shajhorods'kyj, Yu. (2016), “Interaction of political institutions of civil society in Ukraine”, in: Mykhal'chenko, M.I. et al (2016), *Transformatsiia politychnykh instytutiv Ukrainy: problemy teorii i praktyky* [Transformation of political institutions in Ukraine: the problems of theory and practice], Institute of Political and Ethnonational Studies named after I.F.Kuras, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, pp. 92 – 122.
 16. Shvarcmantel', D. (2009), *Ideologija i politika* [Ideology and politics], translated from English, “Gumanitarnyj Centr” Publisher, Kharkiv, Ukraine.
 17. Shmitter, F. (1996), “Reflections on civil society and the consolidation of democracy”, *Polis*, vol. 5, available at: https://www.civisbook.ru/files/File/Shmitter_1996_5.pdf (Accessed 10 October 2018).
 18. Yakubovs'kyj, O. and Butyrs'ka, T. (2004), *Derzhavna vlada i hromadians'ke suspil'stvo: systema vzaiemodii* [State power and civil society: the system of interaction], Odessa Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Odessa, Ukraine.

19. Carothers, T. (1999-2000), "Think Again: Civil Society", *Foreign Policy Magazine*, Winter edition, vol. 117, pp. 18-29, available at: <http://www.carnegieendowment.org/pdf/CivilSociety.pdf> (Accessed 15 October 2018).
 20. Keane, J. (2003), "Global Civil Society?", available at: http://is.muni.cz/el/1423/jaro2007/SOC711/2742958/Keane_GCS.pdf (Accessed 12 October 2018).
-

Лелюк Роман Валерійович,
аспірант кафедри суспільного розвитку і суспільно-
владних відносин,
Національна академія державного управління при
Президентіві України,
03057, Україна, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20

Цитування: Лелюк Р. В. Концептуальні підходи до процесу взаємодії органів державної влади та громадськості / Р. В. Лелюк // Вісн. НАДУ. Серія "Державне управління". – 2018. – № 4 (91). – С. 65–70.

Стаття надійшла: 22.10.2018

Схвалено до друку: 27.10.2018

Leliuk, Roman V.,
Postgraduate student of Social Development and Social-
Power Relations Department,
National Academy for Public Administration under the
President of Ukraine,
20, Anton Tsedik St., Kyiv, 03057, Ukraine
E-mail: leliukrv@ukr.net
ORCID: 0000-0002-7922-3789

Citation: Leliuk, R. V. (2018). Kontseptual'ni pidkhody do protsesu vzayemodiyi orhaniv derzhavnoyi vlady ta hromads'kosti [Conceptual approaches to the process of interaction between public authorities and the public]. *Bulletin of the NAPA, Series "Public Administration"*, 4 (91), 65–70.

Article arrived: 22.10.2018

Accepted: 27.10.2018